

Рібцун Юлія

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

старший науковий співробітник відділу логопедії

Інституту спеціальної педагогіки і психології

імені Миколи Ярмаченка НАПН України

м. Київ, Україна

ПІДТРИМКА ПОВНОЦІННОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ БІОЛОГІЧНОГО РІВНЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ МОВЛЕННЄВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ

Вже понад 6 міс. триває жорстока безглузда загарбницька війна. Від неї страждає величезна кількість людей, як дорослих, так і дітей. 1 червня 2022 р., у Міжнародний день захисту дітей, на території Національного заповідника «Софія Київська» відбулась акція вшанування пам'яті безневинних жертв агресії РФ – маленьких українців, чиє життя забрала війна. Символом цієї трагедії стало дерево зі дзвіночками. «Смерть нещадно увірвалася туди, де панувало щастя, любов, де лунав щирий дитячий сміх. Багато болу переживає наш народ у цей нелегкий час, однак немає нічого страшнішого, ніж загибель дитини. Світла і вічна пам'ять маленьким янголам...» – зазначив Міністр освіти і науки України Сергій Шкарлет.

У воєнний час особливо страждає як психіка, так і увесь організм дітей, зокрема з особливими мовленнєвими потребами, адже саме вони не можуть повідомити про свій біль, розповісти про потреби і бажання. Підтримку повноцінного функціонування біологічного рівня кожної дитини з особливими мовленнєвими потребами варто розпочинати із задоволення її основних фізіологічних потреб – це їжа, питво, сон, безпечне місце для перебування. Для заспокоєння дитини найкраще використовувати воду – доречно давати її пити маленькими ковтками. Доцільними також будуть ігри та вправи з водою, зокрема «Жива вода».

Обладнанням слугуватиме питво – чай, компот, звичайна вода. Мотиваційно-мовленнєвим матеріалом – вірш Н. Красоткіної «А вода – це

справжнє диво». Рекомендації до виконання можуть бути такі: 1) прочитати вірш, розібрати змістові акценти; 2) запитати про значення води для рослин. Розповісти, що організм людини на 70% складається з води, причому найбільша її кількість у мозку (83% із 100) та м'язах (75%); 3) поміркувати, чому воду називають живою, адже вона не вмє бігати чи стрибати, як істоти; 4) запитати про смак і запах чаю, компоту, звичайної води, порівняти їх.

Якщо дозволяють умови, перед сном занурити до колін ноги дитини у теплу воду з розчином звичайної чи ароматизованої морської солі. Це забезпечить зняття психоемоційного напруження та сприятиме кращому засинанню. Мотиваційно-мовленнєвим і виховним матеріалом при цьому слугуватиме авторське оповідання «Прудкі ніжки»: «Петрик – хлопчик-непосида. Ні хвилинки не всидить на місці. Весь час кудись біжить, поспішає. І ноги у нього такі ж прудкі. Хлопчик вийде у двір і нумо м'яч ганяти. Друзі у футбол грають і він там. Зразу гол у ворота забиває. Дівчатка у класики грають. І він з ними стрибає. Ноги у Петрика спритні, слухняні, міцні, прудкі, як і їх господар. У всьому вони слухаються Петрика.

Якось кілька днів йшли дощі. Нарешті визирнуло сонечко. Петрик вибіг на вулицю. Кругом калюжі. А найбільша – серед двору. Петрик відразу кинувся до цієї калюжі і сказав: «Я таку калюжу вмить перестрибну!». Розігнався, стрибнув – і приземлився серед калюжі. Бризки брудної води розлетілись навсебіч. Петрикові стало незручно перед хлопцями, які спостерігали за його стрибком, і він почав танцювати, підстрибувати в калюжі. Петриковим ногам було неприємно від бруду, холодна вода хлюпала у черевичках. Ногам хотілося вискочити на сухе місце, але вони звикли слухатись Петрика і робити так, як він хотів. Нарешті Петрик вгамувався. Задоволений тим, як себе показав, побіг додому. Мама насварила сина, бо була дуже незадоволена його поведінкою.

Вночі Петрик погано спав, він відчув себе зле. В нього був закладений ніс, боліло горло, ломило ноги. Вранці Петрик прокинувся зовсім хворим. Ноги погано його слухались, були напруженими. Мама налила в миску

теплої води, насипала морської солі. Потримав хлопчик у воді ноги, відчув розслаблення та полегшення. Давай і ти потримаєш свої ноги у солоній воді, щоб допомогти їм розслабитись». (Юлія Рібцун)

Варто надати такі рекомендації до виконання: 1) найбільший розслаблюючий ефект дають соляні ванночки з ароматизованою морською сіллю – лаванда, хвоя; 2) найкраще робити соляні ванночки для ніг увечері перед сном; 3) тримати ноги у соляній воді потрібно не більше 10 хв – поки вода тепла та зберігаються приємні відчуття.

Значно відрізняється від сили води енергія стихії вогню, вона зовсім інша. По можливості слід якомога частіше перебувати з дітьми на свіжому повітрі під впливом сонячних променів, які не лише наповняють дитячий організм вітаміном Д, але й сприятимуть розслабленню під впливом тепла «лагідного вогню».

Так, мовленнєвим матеріалом до ігрової вправи «Ясне сонечко» можуть стати вірші «Світанковий сон» А. Бортник, «Вогонь-вогонечко» Л. Забашти, а мотиваційним завданням – авторське оповідання: «Софійка і Гафійка сестрички. Дівчатка – ранні пташки. Зазирає ранкове сонечко у вікно, проведе промінцем по сонних оченятах. Дівчатка відразу схоплюються з ліжечок і гайда на зелений весняний луг. На ньому ростуть кульбабки. Зараз кульбабки ще сплять. Але Софійка і Гафійка добре знають, що незабаром почнеться справжнє диво. Сонце своїми промінцями, мов чарівними паличками, торкнеться до сонних зелених пуп'янків кульбабок, і вони розкриються – свіжі, яскраві, пухнасті та жовті, ніби справжні сонечка, і весь луг відразу стане ясно-золотим.

Дівчата бігають по чарівному золотавому килимі, вдихають на повні груди повітря з ароматом свіжої зелені, квітнучих кульбабок, ясного сонця, легкого вітру. Софійка та Гафійка прислухаються до гудіння бджілок і джмелів, розмайття пташиного співу, шелестіння листочків, цюркотіння коників у траві.

Набігавшись досхочу, дівчатка сідають на горбочку та плетуть із запашних кульбабок віночки. Дивляться одна на одну, милуються. Такі рум'яні, веселі, ясноокі, золотаві від пилку кульбабок. Сонечко уважно придивляється до них: чи то дівчатка, чи то ще дві чарівні квіточки розцвіли на весняному лузі». (Юлія Рібцун)

Доцільно запропонувати такі рекомендації до виконання: 1) поміркувати, чому сонце називають «вогонь-вогонечком». Пригадати, кого ще називають сонечками (дітей, жучків). Чому?; 2) послухати оповідання, відповісти на запитання, переказати; 3) розповісти про свій досвід прогулянки у сонячну погоду. Які запам'ятались відчуття? Кольори? Запахи?

Наповнення всього організму енергією вогню можна здійснити, інтенсивно розтираючи одну долоню об іншу та прикладаючи їх до різних частин тіла. Це можна здійснювати симетрично (очі, вуха, щоки, коліна, лікті (навхрест), нирки) або асиметрично, ніби поступово огортаючи теплом усе тіло. Прямий образ активного, дещо агресивного вогню не підходить для роботи з дітьми в умовах воєнних дій, адже може викликати ретравматизацію, наприклад, від побачених пожеж. Саме тому, не називаючи стихії, доцільно заохочувати дітей при мінімальній руховій активності, з метою вивільнення подавленої, прихованої агресії, глибоко та активно присідати, інтенсивно стрибати з опорою на всю ступню (можна з одночасними різкими рухами рук згори донизу), як, наприклад, в ігровій вправі «Слони-артисти».

Мотиваційно-мовленнєвим завданням може стати авторська казочка: «Слон Бум-Бум був цирковим артистом. Великий і товстий, незграбний, він легко піднімався на яскраву тумбу. Стоячи то на передніх, то на задніх ногах, за допомогою хобота слон виконував різні вправи з обручем і м'ячем. Він уміло зістрибував з тумби, приземляючись на стопи своїх товстих ніг. Глядачі захоплено аплодували слону-артисту.

За виступами та репетиціями Бум-Бума любив спостерігати його синочок Деня. Слоненя хотіло бути як татко, тому намагалось повторювати

всі трюки слона. Хобот у Дені був ще короткуватий, тому ні жонглювати, ні крутити обруч в нього ще не виходило. А от стрибати на двох, трьох, чотирьох ногах – ще й як! Підстрибне Деня і гучно приземлиться на стопи. Спробуй пострибати, як Деня». (Юлія Рібцун)

Інструкцію доцільно представити так: «Стрибай на двох ногах, з опорою на всю ступню». Рекомендації до виконання можуть бути наступними: 1) спочатку можна спробувати зістрибувати з та застрибувати на невисоку стійку поверхню висотою 5-10 см; 2) можна пропонувати пострибати як слоненя – незначна сила стрибка, як слон – сильніше. Доцільно використати такий вид допомоги: долонями впертись у поверхню столу, різко з силою стукнути обома долонями.

Все вищезазначене потребує від держави реалізації плану відновлення освітянської галузі, а від педагогів – адаптації до нових умов сьогодення, набуття компетенцій роботи з дітьми травмованими умовами війни.

Список літературних джерел

1. Рібцун Ю. В. Удосконалення психічного рівня розвитку дітей з особливими мовленнєвими потребами. Formation of innovative potential of world science: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference, August 19, 2022. Tel Aviv, State of Israel: European Scientific Platform. С. 204-207. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731577>
2. Timothy P. Melchert (2022). Foundations of professional psychology: the end of theoretical orientations and the emergence of the biopsychosocial approach. London: Elsevier. 320 p.